

Obsahy a formy české státnosti I

Právní vývoj zemí Koruny české v raném novověku ve srovnávací perspektivě

I. ZEMSKÁ ZŘÍZENÍ ČESKÉHO KRÁLOVSTVÍ

Vladislavské zřízení zemské¹

Léta božieho tisícieho pětistého: za najjasnějšího kniežete a pána, pana Wladislawa Uherského a Českého krále etc. a markrabi Moravského etc. kterýž jest rozmnožitel pokoje, řádu a práv, souduov a spravedlivostí mezi všemi svými poddanými, a skutečně to chtě a dokonce řiedě, aby bohatý i chudý pod Jeho Milostí pokoje a sauduow [2008: souduov] a spravedlivostí mohl užiti, a k tomu aby se mohl každý vystřieci a vyvarovati, kteréž pokuty jsů, ktož by pokoje a práv a souduov a spravedlivostí rušitel byl: **ráčil jest Jeho Milost povolenie dáti pánuom a rytieřstvu v koruně České, aby svá práva po všech dskách [i privilegií na Karlštejně] vyhledali a to v jedny kněhy všecko sepsali.** A to s pilností přehlednůc, aby vážili, práv svých aby přičinili nebo ujali, tak jakž od starodávna bývalo, a to aby v jedny kněhy složili; a ty kněhy aby tisknutí rozkázali, aby je mohl mieti bohatý nebo chudý, ktož by chtěl, aby se tiem uměli všickni spraviti a vystřéhati, aby žádný nevěda neupadl v pokutu, pro kteréž by měl čest ztratiti aneb hrdlo a statek. **Tu pak páni a rytieřstvo [...] na sněmu obecnem s pilností sú vážili, což v těchto knihách psáno stojí: Nejprvé, proč by měl člověk čest ztratiti, hrdlo anebo statek.** A potom sú to vážili, kterak jest **soud zemský** v své moci a v své slávě od starodávna i nynie držán byl, kterýmžto saudem největší řád a pokoj v zemi české zachován byl. Protož páni a rytieřstvo, znamenajíc tiem soudem takový základ řádu a pokoje, kázali sú všecky věci sepsati, kterak by měli bohatí i chudí při tom soudu se spraviti, počnůc od puohonu až do žaloby, a po rozsúzení aneb po stanném právu, kterak by každý mohl svého dosáhnůti. A skrze by kohokolivěk zlehčení toho soudu přicházelo, skrze toho by řád a pokoj rušen byl. A na to jsů znamenité pokuty dolepané, kdež se jich každý vystřéhati muož. A také o soudu královském komorniem, a o menšiem soudu zemském, o soudu dvorském, a o soudu purkrabie pražského; o těch všech soudech jest s pilností zavřieno a váženo, kterak se při nich každý zachovati má. **A také jest to s pilností zřiezeno a váženo, kterak napřed panský stav při úřadech zemských a při soudech zachován býti má a potom stav rytieřský při úřadech zemských a při soudech zachován býti má. A také Pražané a stav městský, pokud při svých městských soudech o městskú věc, zachováni býti mají.** A také jest zřiezeno o dskách kladenie a ve dsky psanie a o správách, a o vedení práva, a o všech věcech, což jest komu ke dskám potřebie, od čeho co placeno býti má od desk [...] A pilně jest to váženo, což se vdov a sirotkuov dotýče, kterak by ti k svým spravedlivostem přicházeti měli. Také jest to s pilností váženo od pánov i od rytieřstva i od Pražanuov i od měst svoleno, která by zřiezenost po zemi státi měla, pokud by se při popravách jedni stavové proti druhým zachovati měli [...] Páni (a) rytieřstvo tyto kněhy k zřiezení a v pořad složenie a k tisknutí vydánie a zase přijetie a mezi lidmi rozdánie poručili a svěřili sú toho Petrovi z Štemberka a na Lištni, a Zdeňkovi z Štemberka a na Zbizoze, z pánuov, a Albrechtovi Rendlovi z Oušavy, prokurátorovi krále Jeho Milosti, z vládyk.

ZEMSKÉ ZŘÍZENÍ Z ROKU 1549²

Předmluva Všem čtaucím pozdravení. A. 1. Kdož jest čítal a čte historie, ten každý snadně rozuměti muož, **co jest právo, a pro kterou příčinu, a od koho ustanoveno. Že od žádného jiného, než vrchně a předkem od Boha Všemohaucího, kterýž stvořiv na počátku světa člověka, to při něm zřídil, co by sobě nechtěl, aby toho jinému nečinil. A to jest bylo přirozené právo. Potom vydal právo psané skrze Mojžiše proroka služebníka svého, kdež z toho obojího práva, přirozeného i psaného, lidé maudří a zvláště vrchnosti brali jsau jako z studnice hluboké a práva ustanovovali, jiní podlé povahy krajin, a jiní podlé potřeby uznalé, jak k čemu který lid v které krajině náchylen byl.** Neb Asyrští, Kaldejští, Perští a Médští, jakž Starý Zákon i mnohé historie o tom vysvědčují, měli jsau svá zřizená práva a ustanovení, ta jedna každá krajina podlé obyčeje svého. Řekové a Římané také měli práva svá. Potom jiné krajiny mnohé. Však nejvíce taková práva císařové římské a králové mnozí i jiné vrchnosti (jakž také římské historie i jiné ukazují) svau pilností a bedlivostí jsau ustanovovali z příčiny té, aby poddaní jich v pokoji, v řádu, svornosti a v lásce pod jich spravováním bydleti mohli. Neb kdež pokoj, řád, svornost a láska jest, v tom každém království a v každé krajině z malých věcí mnohé rostau, k užitku vrchnostem i poddaným jich; a kdež toho není, tu všecko zlé v tom království a v té krajině pochází, nébrž i v zkázu přichází a mnoho dobrého padá a v nic se obrací. Jakož toho tím Pán a Spasitel náš Kristus Ježíš v řečech svých (o čemž svatí evangelistové píší) potvrzovati ráčí, rka: Všelike království samo v sobě rozdělené zpustne a dům na dům padne, totiž že zkaženo na vrch bude. Jakož pak i těchto nynějších časuov, tohoto našeho věku, netoliko se to mohlo spatřiti, ale téměř v ruce bráti, že v mnohých krajinách jsauce mezi sebau rozdělení, a nemajíce zření k řádu a právu a nechtíce mezi sebau pokoje,

¹ Cf. Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, z Archivůw domácích i cizích, sebral a vydal František Palacký, V, W Praze, 1862; XI.: Zřízení zemské království českého za krále Wladislawa r. 1500 vydané. Nově: Vladislavské zřízení zemské a navazující prameny, edd. Petr Kreuz – Ivan Martinovský, Scriptorium 2007.

² *Zřízení zemské království českého XVI. věku*, edd. Josef JIREČEK – Hermenegild JIREČEK, Praha 1882.

Obsahy a formy české státnosti I

svornosti a lásky míti a držeti, v nic téměř obráceni jsau. **A protož Nejjasnější kníže a pán, pán Ferdinand, římský, uherský, český etc. král etc. chtě v tomto království českém rád pokoj, řád, svornost a lásku mezi poddanými svými viděti: tím jsa hnut, jakož někdy císařové římsí a jiní králové a vrchnosti jsau činívali, tak i JMt královská na to bedlivau svau péči vynaložiti, a aby mohl budaucně tento český národ v pokoji, v řádu, v svornosti a v lásce zdržeti, to předsevzítí jest ráčil: Kdež jsau Práva a Zřízení Zemská tohoto království v něčem nedostatek měla a v něčem nápravy potřebovala, že jest to vše ráčil JKMt k nápravě a k vysvětlení přivěsti.** A jakau při tom péči, bedlivost a pilnost míti jest JKMt ráčil, z předmluvy této níže položené každý (kdož čísti bude) tomu dostatečněji vyrozumí.

Mně pak jako tomu, kterýž jsem při takovém Práv a Zřízení Zemských spisování a korigování nemalau práci měl, jakau za to JMt královská milost činiti ráčí, z tohoto obdarování mně od Jmti královské daného a tuto vtištěného (kdož čísti bude), tomu také každý bude moci vyrozuměti. Pán Buoh rač dáti k obecnému dobrému a všem k prospěchu. Amen. Voldřich Humpolec z Prostiboře a na Lochovicích, místopisár Kr. Č. [...]

A.4. O důstojnosti královské Item. Předkem JMt královská ráčí míti moc a vrchnost, jakož jsau to předešli králové čeští mívali, nad tím nade vším, což k dobrému, užitečnému Jmti královské a Jmti dědicuov a všech obyvateluov tohoto království obecnému dobrému jest, to řídití, puosobiti, a spravovati potud, pokudž by řáduom, právům, svobodám, privilejím, zřízením zemským na škodu a ublížení nebylo. [...]

A. 23 Item. Což se **erbuov dávání** dotýče, ty JMt královská dávati muože komuž ráčí, tak jako jest to prvé bylo, a ti kteří sobě erby vyprošují, aby se zachovali tak, jakž jich list od krále Jmti na to daný ukazuje. A v stavu svém i k stavu svému aby se tak zachovali, jakž od starodávna bylo. A nemá žádnému takovému psáno býti, nežli „slovútnému panoši“ až do jeho smrti. A též měl-li by které dítě, též těm dětem do třetího kolena nemá psáno býti „urozenému vládce“, a ti starodávním vládkám nemají rovni býti, a nejsú, a kteří by v třetím kolenu od obdarování a erbu jim daného nebyli, těm se jinak nemá od žádných úraduov psáti, než „slovútnému panoši.“ A kdož by sobě erb na Jmti královské zjednal, nejsa svobodný, a pána dědičného by měl, ten každý takovým obdarováním a erbem pána svého dědičného zhoštěn neí a býti nemá a nemuože.

O víře pod jednau i obojí zpuosobau. B. 17 Item, Což se víry dotýče pod obojí zpuosobau a pod jednau, abychom se neutískali, než spolu byli za jednoho člověka jako dobří přátelé. Pakli by jaká ruoznice oč kolí, o jaké kněží vznikla, nebo o jiné věci, což se utiskuov víry dotýče, aby to vznešeno bylo na krále JMt, aneb na pány a vládky, na saudu zemském. A ten kdož by komu nátisk učinil, aby před Jmti královskou, aneb saudem zemským bez puohonu stál. A tu JMt královská, aneb páni a vládky tu věc aby napravovali. A kdož by kolí pro tu věc k rozkázání královskému, aneb k saudu zemskému státi nechtěl, na toho abychme sobě všickni pomocni byli. A strana strany at' nehaní, a strana straně ku potupě nemaluj. Pakli by která strana malovati kázala ku potupě druhé straně, muož ji pohnati též jako o hanění. A který by kněz druhú stranu haněl, at' jest před JMt královskou, aneb pány a vládkami v saudu zemském postaven. A kterak s ním král JMt, aneb páni a vládky ráčí naložiti, to buď při tom. A král JMt ráčil jest přířící obojí straně, je při zvyklostech a spravedlivostech jich zachovati, abychom my, potomci i budoucí naši, při tomto zřízení a zuostání i svolení zuostali a trvali, nyní i časy budoucí. [...]

B. 20 Přísaha nejvyššího purgkrabě pražského. Item, Najvyšší purgkrabě pražský takto má najprvé státi proti slunci východu tváří, a na hlavě nemá nic míti, než prostovlas má státi, a zdvihnauti dva prsty proti východu slunce a takto říkati po tom kdož mu přísahu dává, totižto místopisár království českého, aneb pisár menších desk zemských: „*Přísáhám Pánu Bohu, všem svatým, najjasnějšímu knížeti a pánu, pánu Ferdinandovi, římskému, uherskému, českému etc. králi etc. jakožto králi českému, a Jmti královské dědicuom (anebo který by potom král byl), všem pánuom, rytířstvu i vsí obci království českého, bohatému i chudému, v tomto úřadě, ke kterémuž jsem povolán, nejvyššímu purgkrabství pražskému, pravdu věsti a křivdu tupiti, a to ani pro přízeň ani pro nepřízeň, ani pro který jinú věc. Tak mi Buoh pomáhaj i všickni světi!*“

1564. O volení krále Jmti

Když by kolí k tomu podlé privilejí tohoto království přišlo, totiž Zlaté bulle císaře Karla Čtvrtého, krále Vladislava majestátu, a Jmti královské, pána našeho nynějšího, listu na to stavuom daného, že by král český volen býti měl, tehdy má volen býti tak jakž od starodávna bylo, a to na Hradě Pražském. A když by zvolen byl a přijel, aby nejvyšší purkrabě Pražský, nynější i budoucí, zámek Hrad Pražský bez odporu v moc jeho hned po zvolení krále Jmti postaupil. A hejtman Hradu Pražského nynější i budoucí, po smrti krále Jmti, když by bez dědicuov umřel, k žádnému jinému s zámekem zření míti nemá, dokudž by král český zvolen nebyl, než k nejvyššímu purkrabí Pražskému, jakž přísaha jeho to ukazuje. Pakli by kdo vaytržek v zemi a jakau bauřku učinil, anebo na zámky z té příčiny pustil, chtě někomu k království dopomoci, prvé nežli by král z obecné vuole volen byl, tak jakož se nahoře píše, aby takový čest, hrdlo i statek ztratil. A kdož by takového zastávati chtěl a jej fedroval, ten aby v tauž pokutu svrchu psanau upadl. [odkaz napřísahu Ludvíka Jag. (1522)]

A. 4 Na sněmu obecním [...] léta 1547 v auterý před svatým Bartolomějem, jest toto zavřino: Což se sněmuov a sjezdův po krajích pokládání a rozpisování dotýče, těch se při mocnosti a vuoli Jmti královské zuostavuje, jakž

Obsahy a formy české státnosti I

prvé od starodávna bývalo, a jakž předešle o tom artikul v sněmě kterýž byl držán léta 1545 v středu po svatých Třech Králích, svolen jest. A také po dnešní den aby žádný z obyvatelův království českého, žádných sněmuov a sjezduov krajských obecních, bez povolení Jmty královské, pod nižádnými vymyšlenými spuosoby nepokládal a nepokládali, a to pod pokutau hrdla ztracení, na kohož by se to pokázalo a provedlo.

II. KORUNNÍ ZEMĚ VE VZÁJEMNÝCH VZTAZÍCH

Odpověď slezských stavů poslům Ferdinanda I. (prosinec 1526)³

„[...] na to jsme my knížata a všickni stavové hořejšího a dolejšího Slezska, kteříž sme tak tu na ten čas shromáždění byli, tuto následující odpověď dali [...] že my obadva J. M. za dědičného krále a královnu tolikéž přijímáme [...] však s těmito následujícími rozdíly a výminkami:

Předně, aby nám J. Kr. M. našich svobod, privilegií, snešení, kteréž my s jich předky králi a korunou českou máme, aneb skrze jiný zpuosob také k korunování přišle, naše práva, spravedlnosti a dobré zvyklosti obecně i obzvláště potvrditi, nad tím milostivou ruku držeti a ochraňovati ráčil [...]

Za druhé, máme tu neslušnou ztížnost, že páni a obyvatelé v Čechách proti spravedlnosti naší toliko na se sami volení krále, nás v tom pomíjejíc, nenáležitě vztahují; pročež my poníženě žádáme: aby nás J. M. v tomto ochránil ráčil, aby svobody a spravedlnosti naše v celosti zůstávaly [...]

Třetí, poněvadž koruna uherská k nám a zemím těmto nějakou spravedlnost by se jmíti pokládala, pročež žádáme J. M.: aby nás v tom milostivě ochránil a opatřiti ráčil, nebo jestliže by se to nalezlo, že bychom jim čím zavázáni byli, ráčí to mocí J. M. dobře znáti, že my vedle poctivosti naší v tom bychom se tak chovati museli. Co se pak toho dotýče, abychom totiž J. M. za příčinou J. M. spravedlnosti k koruně uherské, radami našimi se sdělili, na tom jest, že my těch míst, ráduv a vlastností koruny uherské velmi málo a někteří z nás dokonce nic povědomi nejsme, pročež my J. M. v tom na ten čas nic příhodného raditi nemůžeme.“

Konfederace stavů zemí Koruny české. 1619, 31. červenec.

Jakož jest Pán Bůh všemohoucí, v jehož rukou všech potentátův knížat a vrchností tohoto světa srdce zůstávají a od něhož všelijaké proměny v zemích pocházejí, **to způsobiti ráčil, že jsou se země tyto moravská, slezská, hořejší i dolejší Lužice na díle z své svobodné vůle, na díle pak z jiných důležitých příčin dostatečně k království Českému beze vší dědičnosti, kterážby z toho králi pojíti nebo náležiti měla, připojili a potomně skrze J. M., tehdaž panujícího římského císaře, a všechny kurfiršty říšské učiněné přivtělení tak se spojily a jako věrní spoluoudové mezi sebou v takový spolek a bratrské sjednocení vešly, že slušně žádné naděje k nějaké roztržce býti nemohlo, - což vše z dotčeného přivtělení jako i z některých zlatých bullí a mnohých zvláštních smluv i předcházejících jednání známé a zjevné jest; avšak že všech časův lidé nepokojní se nacházeli, kteří častokráte za dosti lehkými příčinami z zlých, vysoce škodlivých začátkův zlou svou radou všelijaké nedorozumění, zjitření a roztržky činiti se snažovali, čehož jsou též země s velikou svou škodou okušovati [...] musely, až i léta 1618 již hrubě se k tomu schylovalo, že jest to celé tělo roztrženo býti mělo, ano i v tomto zarmouceném a žalostivém způsobu to též se praktikovalo – protož jsou výš oznámené země společně již před několika léty za nevyhnutelnou potřebu uznaly, aby ještě bližší, a to takové sjednocení a svazek mezi sebou učinily, skrze kterýžby všechněm nepřátelským neupřímným praktikantům to zastaveno, naproti tomu pak dobré a stále srozumění mezi vrchností a poddanými, jako i mezi zeměmi samými vzděláno, všecko v pokojný způsob uvedeno, jednostejná ochrana nade všemi zeměmi, stavy a obyvateli jich, bez rozdílu náboženství, držána býti a spravedlnost dle jedné každé země práv, svobod, privilegií a starobylých dobrých pořádkův svůj průchod míti mohla [...]**

[...] My N. N. N. N. přísaháme Pánu Bohu všemohoucímu, berouce to na své, principálův našich, dědicův a budoucích jich duše, že toto stálé snešení od nás a vyslaných ze všech zemí zpečetěné a stvrzené sjednocení a artikule v něm obsažené, na všechny země veřejně i na jednu každou obzvláště se vztahující, nyní i na budoucí věčné časy stále pevně a neporušitelně zdržeti, všemu tomu, co se tu nařizuje, věrně a pravě zadosti učiniti a od toho se žádnému člověku vyššího neb nižšího stavu, též žádné milosti ani nemilosti, přízni a nepřízni, darům neb slibům, ani jakým jednáním, a tak nižádným způsobem, jakžby to lest lidská vymyslíti mohla, odvésti nedáme a nedají. Tak nám toho i jiným dopomáhej Pán Bůh všemohoucí“

[...] I. **Abý tehdy pán Bůh všemohoucí také k tomu svou milost a požehnání dáti ráčil, poněvadž toto sjednocení předně pro obhájení náboženství učiněno jest, z té příčiny jsou se země především mezi sebou na tom snesly, že všickni a jeden každý víry naší sv. Křesťanské evangelitské účastný má a povinen bude,**

³ Sněmy české, I, č. 55, s. 101–102.

Obsahy a formy české státnosti I

vedle evangelitského učení a vyznání také křesťanský život a obcování vésti a zúmyslných hříchů, nešlechtnosti, zjevného pohoršení a pokrytství na každém místě se s pilností vystříhati, k čemuž také lidé na kázáních napomínání a skrze vrchnosti přísným trestáním k tomu přidržání býti mají.

II. Zatím má hned předně v této konfederaci zavřin býti i jí užívati král, pokudž privilegia, majestáty, porovnání a sjednocení i také všechny artikule, v této konfederaci obsažené, milostivě na pozoru míti, podle toho svůj regiment řídit, i také u věcech náboženství a spravedlnosti se dotýkajících všechny země bez rozdílu náboženství jedinstevně chrániti ráci. [...]

XXXVII. Mají také nyní i na budoucí věčné časy všelijací nápadové z jedné každé země z sjednocených do druhé, totiž z Čech do margrabství moravského, do Slezska a hořejších i dolejších Lužic a z týchž zemí zase do Čech, a, tak jakž dotčeno, z jedné země do druhé, pravým nápadníkům buď na zemi nebo v městech, kterýmžby taková nápadová náleželi, propuštění býti. XXXVIII. Nemá žádný člověk poddaný v Čechách, Moravě, Slezsku a hořejších i dolejších Lužicích, lečby list výhostní a propuštění svého z poddanosti ukázal, býti přijímán, a stalo-li by se co toho, mají taková lidé na vyhledávání pánův jejich z jedné země do druhé zase bez odměny býti propuštění.

XXXIX. A poněvadž obslání ven z země týmž zemím znamenitě obtížna jsou, nemá žádný z obyvatelův margrabství moravského, knížectví slezských a obojích Lužic jménem JMK z kanceláře české, tak jako by pod pokutou to učiniti musel, obslání býti; nýbrž, kdyby vždy někdo z obyvatelův sjednocených zemí z důležitých dostatečných a nevyhnutelných příčin obeslání býti měl, tehdy ten anebo ti mají co nejdříve zase vypraveni býti, propuštění a přes dvě neděle se nezdržovati, nýbrž po vyjití toho času i bez resolucí a odpovědi domů beze všeho jaké pokuty a nemilosti se obávání navrátiti se mohou.

XLI. A ačkoliv proti těm, kteříž ku právu osedlí jsou, žádné kommisí jménem JMK u věcech právních z kanceláře české do margrabství moravského, knížectví slezských a hořejších i dolejších Lužic slušně vycházeti nemají: však kdyby se stalo a od JMK z jistých příčin do sjednocených zemí jaká kommisí nařízena byla, tehdy žádný jiný nežli jedné každé země obyvatel za kommisáře potřebování, aniž táž kommisí ven z země řízena býti má.

XLII. Jakož pak žádný z obyvatelův přivtělených zemí nemá k takové kommisí býti nucen, nýbrž jestliže by k takové kommisí dobrovolně přistoupiti nechtěl, na vůli jeho se zůstavuje, bude-li chtíti takovou kommisí ujíti, anebo ku pořádku práva se dovolati. Přičemž má každý zůstaven býti.

XLIII. Tolikéž nemá česká kancelář žádných žalob od obyvatelův a poddaných margrabství moravského, knížectví slezských a obojích Lužic přijímati, ani na ně žádných poručení činiti, nýbrž obyvatelům jedné každé země s takovými žalobami a stížnostmi na pořádnou jich vrchnost a soud ukázati.

XCVI. Nemá také žádný sněm déle trvati než dvě neděle, leč by stavové sami pro obecné dobré toho nějakou potřebu uznali. [...] LXX. Co se hlavní defensí dotýče, na tom jsou se země, totiž česká, moravská, slezská, hořejší i dolejší Lužice, snesly, že jedna země druhé těmi pomocmi, kterýmiž jsou se sobě tuto zavázaly, ve všech nastalých potřebách bez prodávání a odporu přispěti chce.

III. ZŘÍZENÍ PRO HORNÍ LUŽICI

Decision des Römischen Königs F. I. als Königs in Böhmen, über unterschiedene zwischen Land und Städten des Mgr.OBL entstandene Irrungen, 8. 2. 1544

Rozhodnutí římského krále Ferdinanda I. ohledně sporů, jež vznikly mezi stavem města a země v markrabství Horní Lužice.

Wir Ferdinand, von Gottes Gnaden Römischer König, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs, in Germanien, zu Hungarn, Böhheim, Dalmatien, Croatien, König, Infant in Hispanien, Groß-Herzog zu Oesterreich, Marggraf zu Maehren, Hertzog zu Lützenburg und in Schlesien, Marggraf zu Lausitz, etc. Bekennen öffentlich mit diesem Libell, und thun kund allermaenniglich:

Nachdem jungst verschiedenes Jahres die Wohlgebohrnen, Wuerdigen, Gestrengen und Ehrenvesten, Unsere liebe Getreue, N. Herren, Praelaten, Ritterschafft und Mannschafft unsers Marggraffthums OberLausitz, sich vielerley Beschwerden gegen und wider die Ehrsamten, Unsere lieben Getreuen N. Buergermeister und Rathmaenner der Sechs-Staedte unsers Marggraffthums daselbst: Und dann ferner etzliche Fuersten, Praelaten, Herren und Ritterschafft abermals vernehmen lassen, und uns schriff- auch muendlich angebracht: Nehmlichen, daß die von Staedten Unsers Marggraffthums in denen bewilligten Mitleidungen Ungleichheit erwecken, auch mit Einziehungen der Kirchen-Kleinodien, Erweiterung und Mißbrauchung unserer Koeniglichen Gerichten, dann auch Schmaehlerung unsers Capitels zu Budißin, und sonst in andere Wege allerley Neuierung und Beschwerde ihnen vom Lande zufuegeten, desgleichen sich etzliche Geistliche Fuersten, Praelaten, Herren und Ritterschafft unterfiengen, nicht allein mit unserm Lande zu Ober=Lausitz in ihren Ordnungen, Gerichten und Rechten nicht zu leiden, sondern auch der vom Lande Gutwilligkeit in Steuern, Pönen, Diensten und Anschlagen, neben ihnen vom Lande zu reichen, beharrlich weigerten.

My, Ferdinand, z Boží milosti římský král [...] oznamujeme veřejně touto knihou všem [...] poté, co loňského roku urození, [...] důstojní, naši milí věrní, pánové, preláti, rytířstvo a manové našeho markrabství Horní Lužice, se nechali slyšet ve věci mnoha stížností proti počestným, našim milým věrným purkmistrům a radním měst našeho markrabství a potom také se nechali někteří knížata, preláti, pánové a rytíři znovu slyšet, a oznámili nám písemně a ústně, totiž že měšťané ohledně povolené „spoluúčasti“ působí nerovnost, a dále zabavují kostelní klenoty, rozšiřují a zneužívají naše královské soudy a také že ohrožují naši kapitolu v Budyšině a i jinak působí

Obsahy a formy české státnosti I

novoty a stížnosti stavům ze země [...] proto se některá duchovní knížata, preláti, pánové a rytíři rozhodli nejenom nepodílet se s naší zemí Horní Lužice na jejích právech [...] ale i odmítat také dávky a služby, které země poskytuje.

[...] To vše odporuje našim královským právům a [...] obvyklé svobodě naší země v Horní Lužici. Takové obtíže nemohou stavy Země snést a proto se na nás [...] obrátily [...] s prosbou o naše rozhodnutí [...] proto jsme k objasnění těchto i jiných jejich zločinů, a proto, abychom zajistili mír, pokoj a jednotu našeho markrabství [...] stanovili den k prohlášení práva, k němuž se dostavili níže jmenovaní sami nebo prostřednictvím zmocněnců, jež jsme potom prostřednictvím urozených radů naší Koruny české dostatečně vyslechli ... a rozhodli jsme následující věci [...]

Za prvé, když si řečení ze stavu Země stěžovali kvůli „spoluúčasti“, že měšťané ze svého majetku, který mají ve svých městech, nám jako králům českým dávají v daních [...] dvě části a takový zvyk v našem markrabství trvá déle, než sahá lidská paměť [...] nyní se ale proti tomu měšťané vzepřeli, proti vši slušnosti [...] jsou ale povinni platit všechno [...] *stejně tak stav Země prosil, aby tyto uváděné svobody nebyly potvrzeny*

Oberlausitzer/Landesordnung 1597

Der Ander Artickel / von den Willkuerlichen Landtaegen.

Die Willkuerlichen Landtaege sollen vermoege der LandesOrdnung / vnd nach alten gebruch / forthin allewege wider gehalten werden: Also / das alle Landsassen von jederm Rittersitz vnd Landstandes anwesender Kreyssen Budissin vnd Loebaw eine Person / vnd des Camitzschen Kreysses Gesandten auff den Tag Oculi / Bartholomaei / vnd Elisabeth zu Abends / oder zum lengsten des folgenden Tages vmb sieben Uhr endlich vnd gewißlich alhier zu Budissin einkommen / vnd folgens des Willkuerlichen Landtages biß zum Beschluß abwarten sollen / So sollen die Landstaende des Fuerstenthumbs Goerlitz / sampt Zittaw vnd Lauben jederzeit ihre Geleiten / vnd nach gelegenheit vnd nothdurfft andere mehr Personen / wie vor Alters verordnen / die auff bestimmte Zeit zur stelle kommen / Der Willkuerlichen Landtaege neben den Landstaenden / der gedachter dreyer Kreyssse pflegen vnd abwarten / Vnd gemeines Landes Notturfft vnd Bestes bedencken vnd befoerdern helffen.

Svobodné/svémocné sněmy mají podle zemského pořádku a podle starého zvyku i nadále drženy tak, že všichni usedlí z každého rytířského sídla a zemského stavu krajů Budyšín a Lubij a poslové kamenzského kraje přijdou na den Oculi, Bartoloměje a Alžběty večer nebo nejpozději následujícího dne okolo sedmé hodiny a počkají až do konce sněmu [...] Stejně tak mají stavy knížectví zhořeleckého spolu s Žitavou a Lubání pokaždé své zástupce a podle příležitosti více osob, jako tomu bylo před časy, stanovit, které přijdou v určitý čas na místo [...] a mají dbát na dobré celé země

[...] Mají přijít i zemští starší přinejmenším den předem nebo podle potřeby ještě dříve a mají se srovnat se [sněmovní] propozicí [...] aby mohla být předložena následujícího dne nejpozději v osm hodin [...] věci od stavů Země mají být probrány ještě pokud možno před polednem [...] sněmy mají být dříve uzavřeny a nezdržovat stavy bez nutnosti déle.

Kdo se nedostaví v určený čas [...] má propadnout pokutě dvacet tolarů [...] mají mu napsat ode sněmu starší [...] a má ji zaplatit na příštím sněmu [...]

Má-li někdo nějakou závažnou překážku, jako [...] službu Bohu nebo vrchnosti nebo nouzi související s jeho ctí, tělem, ženou, dítětem či obživou, má tuto důvodnou překážku psaním nebo prostřednictvím dobrého přítele nahlásit na svobodném sněmu se ohlásit na sněmu [...] a poprosit o omluvu *Podobně se musí nakládat s těmi, kteří musí sněm opustit dříve. Pak mohou ale ti, kteří jsou sněmu účastní, rozhodovat o zemských záležitostech, a nepřítomní jsou povinni žít podle výnosů sněmu stejně jako ti, kteří tam jsou přítomní.*

Zum Dritten / die Vnterthanen vnd ihre Kinder betreffende.

Ustanovení o neposlušné, zahalečské čeledi nebo čeledi bez pána [...] všichni mají podléhat vrchnosti, nemají opouštět zemi bez vědomí vrchnosti; je třeba se vyvarovat zahálky, svobodné vůle a všeho nepořádku.

Im fall aber einer oder der ander sich vngheorsamlich erzeigen / oder solchen gethanen Angeleobnues nicht nachkommen wuerde / solle wider den oder dieselben mit gebuerlichen Ernstern einsehen vnd Straffe vorfahren / Der jenige auch / der sich ohne der Herrschafft einwilligung in andere wege begeben / es sey Mannes oder Weibes Personen / seiner Erbschafft vnd anders seines Zustandes / Innhalts vorgehenden alten Gebrauch vn[d] Ordnung / verlustig gemacht / oder do er oder sie durch vorgeno[m]menen zwang vnd mittel nicht zu Gehorsam gebracht werden moechte / fuer gehegtes Geding ordentlich geladen werden / vnd im fall nicht gestehens / vn[d] ferner Vngheorsams in die Acht vnd Verfestigung erklaret / vnd demselben nach / wider ihnen exequiret werden.

Pokud se ten nebo onen ukáže jako neposlušný nebo nebude respektovat učiněný slib, má se proti nim postupovat s náležitou vážností a má jim být uložena pokuta [...] ten, který se bez svolení vrchnosti vydá na cesty, ať už je to muž nebo žena, má být zbaven svého dědictví a všeho majetku podle starých zvyklostí a pořádku. Pokud nemůže být tlakem a prostředky přiveden k poslušnosti, má být pozván před soud (*geding*), pokud dále neposlouchá, má být uvězněn. [...]

Obsahy a formy české státnosti I

Jedoch / wann der Vnterthanen oder derselben Kinder nutz vnd bestes / vmbliegende Kembt vnd Nachbaum zubesuchen / oder etwas zu sehen oder lernen / Sol es in der Herrschafft gefallen stehen / Ob es ihnen zuvorgoennen / Auff welchen fall ihnen die Herrschafft / ohne sonderbare vnkosten ein schriftlichen schein geben / Sie auch auff ihre Widerkunfft ihres verhaltens / wo sie gewesen / widerumb Kundschafft vnd Zeugnes zu rueck an ihre Herrschafft bringen / Auch vber die vorgunste Zeit / bey obgesetzter Straffe / ferner nicht aussen bleiben / Sondern sich widervmb einzustellen verpflichtet sein.

Pokud se některý z poddaných nebo jeho děti vydá k sousedům, aby něco uviděl nebo se naučil, má být na rozhodnutí vrchnosti, zda to povolí, a pak jim má dát písemné povolení, a to bez dalších poplatků. Mají pak přinést při návratu vysvědčení o svém chování odtud, kde pobývali. Přes povolený čas nesmějí jinde pobývat, jsou zavázáni znovu se vrátit zpět.

So viel die Haußgenossen belangendet / sollen dieselben anderer gestalt nicht / sie hetten dann Loßbriffe von ihrer Herrschafft vorzulegen / bey vermeidung gebuerlicher Straff angenommen / vnd mit ihnen vnd den ihrigen gleicher gestalt / wie oben gemeldet / gehalten werden.

I čeled má podat zhostné listy své vrchnosti, pod brozbou trestu, a má se s nimi nakládat tak, jak je výše uvedeno.

So sol auch der Haußgenöß Jaehrlichen sechs Tage Handarbeit vmbsonst zuthun / ausser dessen aber fuer allen andern der Herrschafft vmb Lohn zu arbeiten / auch einen Weissen groschen an Zinsen zu Zinsen schueldig sein / [...] *Čeledin má ročně provádět ruční práci zadarmo, jinak má ale pro vrchnost pracovat za odměnu a odvádět jeden bílý groš.*

zemské zřízení pro České království, 1530

Než což se dotýče té čeledi, kteráž by od sedláka k sedláku, anebo od lidí poplatných pryč utekla: ktož by koli o tom z týchž na hoře psaných lidí věděl, nemá ho v službu ani k sobě přijímati pod pokutau propadením jedné kopy grošuo českých. Pakli by nevěda přijal, a bylo k němu posláno, aby se jím ujistil a jemu jej vydal, a on jeho ihned vydati nechtěl: tehdy má pokuty dvě kopě grošuo českých propadnouti tomu, čímž by to čeledin byl. A té pokuty bude jemu povinen pán toho, čímž ten člověk jest, obojí podlé provinění dopomoci konečně ve dvou nedělech pořád zběhlých, anebo toho člověka svého, kterýž jest tu pokutu propadl, v též pokutě jemu tak jako dlužníka vydati. Pakli by toho neučinil, tehdy té pokuty má právem stavním dobývati.

Však tento pořád při tom zachován býti má od panského, rytířského i od městského stavuo, že mají lidem svým poddaným listy pod pečeti dávat, kterýmž chtějí dopustiti, aby mohli z gruntuo jich jíti a u lidí služby hleděti. A to takové, že „jest povolení téhož pána, rytířského člověka aneb města, čímž by člověk byl, aby ten mohl slaužiti a to do roka pořád zběhlého.“ A ktož by takového listu neměl, ten nemá přijat býti v službu od žádného z panského, rytířského neb městského stavuo. Neb by známé bylo, že takový jest něco učinil, voč slušně má býti v podezření.

1530 O sněmu •nejsou samostatné články •držba majetku mezi obyvateli korunních zemí navzájem

B. 15/přebírá článek VZZ

Najjasnější kníže a pán, pán Vladislav z Boží milosti král český etc. se pány a vládkami na plném saudu s povolením a volí knížat i všech pánuo, a vládyk, a pražských i jiných měst, i vší obce království českého na obecném sněmu všeho království, kterýž držán byl, královská M^t se pány a vládkami nahlédše pilně v starodávni zřízení a ustanovení, **což se zámkuo, hraduo, i tvrzí v království českém odcizování dotýče**, kterak jest pod velikými pokutami zřízeno a utvrzeno, aby toho nebylo; též i nyní JM^t královská se pány a vládkami na plném saudu vzhledše na to aby taková věc škodná **v této koruně** nevznikla k záhubám a k škodnému roztržení nepřišla: i našli a za právo ustanovili vuobec, aby po dnešní den žádný z knížat, pánuo, vládyk kteréhož koli stavu, buď duchovního neb světského, svých hraduo, tvrzí, měst i všelijakého zboží v království českém cizozemcuo, buďto osobám nízkým nebo vysokým, nižádným neprodávali, nezastavovali a nezapisovali, nepostupovali, ani směňovali nižádným vymyšleným obyčejem, nic sobě ku pomoci neberúce, buďto svobodných, manských neb zápisných, bez povolení JM^t královské i potomních králuo českých. A JM^t královská i potomní JM^t králové čeští neráčí a nemají k takovým věcem nižádného povolení dávat, bez vuole a rady zemské.

Pakli by kdo přes tento nález které hrady, tvrže, nebo města, anebo jiné všeliké zboží zastavil, prodal, dal nebo směnil cizozemcuo, jako svrchu dotčeno jest, ten aby ztratil svú čest a jmín byl jako **psanec a zhaubce království českého**, a z země vypovědín a žádným vymyšleným obyčejem aby zase nebyl navrácen ke cti, duchovním ani světským právem. A ten každý cizozemec kteréhož koli stavu, přes tento nález co by takového koupil, dáním přijal, anebo zástavú, neb směnú, peníze své aby ztratil, a zámek ten nebo zboží aby na královu Milost spadlo nebo spadli, jakož vayše o tom zapsáno stojí. A jestli že by se pak přihodilo, a který **obyvatel koruny** chtěl dáti, prodati, nebo poručiti svojoj statek cizozemci s krále JM^t volí a zemským povolením, tehdy prvé nežli se v to uváže ten cizozemec, má napřed ujistiti to dskami zemskými a listem pod pečeti svau, ten ke dskám položí,

Obsahy a formy české státnosti I

aby žádného jiného dědičného pána neměl, nežli krále českého korunovaného, a ve všech povinnostech aby se srovnal s obyvateli země české.

A když by se jinde vyprodal a zde v zemi usedl, tehdy má, nebo mají králi JM^u i vši zemi listem povinnost, jakž dotčeno, slíbíti, též jako i jiní obyvatelé v zemi, pod pokutami. Než dokudž by té povinnosti nahoře dotčené neučinil, nemají mu zámkové, ani zboží, kteréž by v zemi kaupil, postaupeny býti. Než Čech kterýby koli co jinde v cizí zemi měl, má, nebo míti mohl, tomu se cesta nezavírá, by toho užiti nemohl. **To však znamenitě se vymieňuje, že obyvatelé markhrabství moravského, knížectví slezského, markhrabství lužického, horního i dolního, v kupování zámkuov, tvrzí, ani vsí, kteříž jsau dědičně a věčně k království českému připojeni a vtěleni, ti se za cizozemce nepokládají. Jestliže by který obyvatel z těch zemí svrchu psaných kterého koli zboží a zámkův vedlé práva země české došel: ten má králi českému nynějšímu i budoucímu z toho slib a povinnost učiniti, jakožto obyvatelé jiní v království českém s takovým zbožím.** A nemá jemu toho statku a zboží kaupeného postaupeno býti, leč by prvé slib a povinnost králi JM^u i vši zemi učinil, podlé zpuosobu svrchu psaného, aby žádného jiného za pána dědičného neměl, nežli krále českého korunovaného, pod pokutami svrchu psanými.

B. 16 My Vladislav z Boží milosti uherský, český, dalmátský, charvátský etc. král, markhrabě moravský, lucemburské a slezské kníže, a lužický markhrabě etc. Oznamujem listem tímto všem, že jsauce prošení a žádání snažnými prosbami od pánuov a rytířstva, Pražan i jiných poslův z **měst království našeho českého**, věrných našich milých, abychme pro zvelebení a rozšíření a pro **dobré koruny české** ráčili je z takového zavedení, **v kteréžto království přišlo jest**, vyvesti. [...] zvláštní milostí naši k tomu jsauce hnutí, a to opatřiti chtěice, aby k napravení království to přijíti mohlo, a zámkové svrchu psaní, města, aneb jiná zboží s jich příslušenstvím k témuž království příslušející, kteréž nám nyní v rukau a držení našem jsau, anebo potomně námi neb budoucími našimi, králi českými, k výplatám a k drženímu našemu příjdu: takto o tom k prosbám svrchu psaných pánuov, rytířstva, Pražan a posluov od měst téhož království českého, s volí a s radou jejich ustanovujem. Kteréžto ustanovení a zřízení držáno býti má neporušitedlně od nás i od budoucích našich, králuov českých. Najprvé: Což jest koli komu předky našimi anebo námi od království českého k dědictví pryč dáno, při tom každý zuostaven býti, a to držeti i toho požívati bude moci, buď zámky, města, městečka nebo vesnice v království českém ležící a k témuž království příslušející. [...] Než po dnešní den nemáme více ani budoucí naši, králové čeští, nic od království zastavovati, ani dědicky dávatí, ani kterých sum připisovati, anebo životuov přidávati bez rady vsí země české, ani zámkuov, kterýchž nyní v držení jsme anebo potom budeme, nikterakž zapisovati, ani zavazovati nemáme žádnému. Než chtěli-li bychom kdy, buď my nebo budoucí naši, králové čeští, které zámky, města, městečka, anebo vesnice pro potřebu zemskou zastaviti: to máme a moci budem učiniti s radou a volí vsí země, a jinak nic. [...] Což se pak manství dotýče, kteréž jsme my aneb předkové naši, králové čeští, pryč dali dědicky v zemi české: to dání v své moci zuostati má. A což bychom napotom dáti chtěli na manství v Čechách, to dobře učiniti muožem a moci budem. A tím vším obyčejem, jakož se nahoře píše, **chceme aby se od nás i od budoucích našich, králuov českých, zachováno a držáno bylo v markhrabství moravském, v knížectví slezském, v markhrabství lužickém, v Šestiměstech, beze všeho přerušení, nyní i na budoucí časy.** Příkazujíc větším i menším úředníkuom desk zemských království českého, věrným našim milým, abyste tento list náš pro budoucí paměť, když k vám od nás přinešen bude, ve dsky zemské vložiti a vepsati rozkázali, a toho jinak nečinili, bez zmatku i všelijaké odporosti. A také tento list po vložení jeho ve dsky zemské, má mezi jinými listy a privilejimi na Karlštajně schován a položen býti.

IV. DALŠÍ NÁSTROJE VLÁDY

Instruction eines Landtvoigts in Oberlausnitz⁴

Ferdinandt. Instruction, auff den N. wie Er sich in seinem von Vnß Ihme auferlegten Ambte der Landtvoigtej verhalltten solle. Za prvé má být po většinu času a zvláště tehdy, když to vyžaduje náš zájem, nebo zemské záležitosti, ve svém úřadu a tento úřad má důsledně vykonávat. Pokud by došlo k tomu, že bychom jej povolali k sobě nebo mu uložili nějaké výjimečné úkoly, což se ale nemá dít bez zvláštní příčiny a je třeba se toho vyvarovat, nebo pokud musí působit v hospodářských záležitostech nebo ve svých věcech, může <z Budyšina> odjet. V tom případě ale nesmí nechat náš dům v Budyšině prázdný. Musí tento dům zaopatřit hejtmanem budyšínským, dvorským rychtářem, <a pokud to není možné>, má místo nich dosadit nějakého zemského osedlého ze šlechtického stavu, aby jej zastupoval v jeho nepřítomnosti a dbal o správu úřadu [...]

Má dbát na vykonávání spravedlnosti [...] Dále má náš zemský fojt dobře pečovat o naše domy, o hrad v Budyšině a dvůr ve Zhořelci, a tyto budovy opravovat a budovat z prostředků z pokut a trestných peněz [...]

⁴ Hofkammerarchiv Wien, Reichsakten – Lausitz, sg. F 128. Překlad a parafráze z němčiny.

Obsahy a formy české státnosti I

Instrukce Rudolfa II., Praha, 10. ledna 1597, Kašparovi z Metzgeradu na Döbschütz jako zemskému hejtmánovi ... einnehmung vnserer Steuer vnd Piergefelle, Grentz vnd Viehezoll in Vnserm Marggrafthum Ober-Laußnitz, auch mit vserung Vnserer Sechsstädt, vnd Vnsern Camer gütern Geistlichen vnd weldlichen Burgklehen, neben vnserm Landvoigt. Item fölligkeiten, Contrabanten, Bußen, Wandel vnd Straffen, beÿ den Ober- vnd Nieder- auch Land vnd Hoffgerichten, so vns, als Regierendern König zu Behemb, vnd Marggrafen in Oberlausnitz, von rechts wegen in Vnsere Camer Zustendig, vnd in summa aller anderer

[...] <specifikují se pravomoci hejtmána v trestním právu, dohled nad kláštery, církevní záležitosti

[...] náš hejtmán má spolu s naším zemským fojtem úředními cestami dbát o to, aby byly ve městech jmenovány a určovány jako purkmistři a radní osoby ... ctihodné, bohobojné a ochotné být nám poslušné

[...] <má> vybírat posudné (Piergelt) ve městech a na venkově. [...] Pokud má být posudné vybíráno na venkově, mají oba <fojt a hejtmán> zároveň vyjet a projít krčmy ve městech či městečkách, která jim leží blízko a mají je vyzvat prostřednictvím svých známých a dopisy <k placení> [...]

Stanovení výběrčích posudného. Tresty za neposlušnost vůči těmto článkům. Zřízení urbáře. Vybírat daně ve stanoveném termínu. Dbát pečlivě na to, jak zvětšit příjmy a jak zříditi větší užitky různými prostředky. Vyřešiti záležitost dědictví po Kryštofu ze Schreibersdorffu. Pohraniční clo. Přijímat peníze a rejstříky od podvýběrčích. Vydávat „Paßbrieffe“. Dbát o pořádek na cestách. Celní úředníci mají dohlížeti na to, aby se nejezdilo „Vngewöhnlichen Strassen“ [...] Nalézat kontraband, oceňovat jej.

[...] Hejtmán a „Gegenhandler“ nemají kromě svého platu nic přijímat do svých rukou. [...]

V. SLEZSKO

II. Tzv. kolovratská smlouva (1504)⁵ v souvislosti s výkladem o 34. vratislavském biskupovi Janu V. Thurzovi

byl přijat s odporem Mit was vor Widerwillen dieser Johannes Turzo, ein Polnifcher Edelmann von Furfthen und Staenden sey angenommen und ihnen von denen mit Geld befochenen und verblendeten sey auffgedrungen worden [...]

odpor kapituly odůvodněný jeho láskou ke studiu, zatímco mezi kanovníky byli jen prost'áci a lenoši: Die Ursach ihrer Feindfeeligkeit gegen den Bischoff beftand mehrentheils darinen: Turzo war ein Fried=liebender freundlicher Herr und ein ungemainer Liebhaber der Studien und gelehrter Leute. Nun lebten damals viel Idioten und ungelehrte Faulentzer im Stifft unter denen Canonicis, welche ihr Brod nur mit Muëffiggang verdieneten [...]

Je to poslední biskup, pak se Slezsko obrací k protestantské reformaci

Dieser ift also der letzte Bischoff gleich wie Godfried der Erfte in Schlefien; von der Zeit an als Schlefien sich vom Heyden= zum Chriftenthum bekehret biß es sich von der Roemifchen begebende und abweichende die Evangelische Lehre angenommen hat Anno 1523.

Colowratifcher Vertrag / zwischen den Herrn Fürsten und Staenden in Schlefien mit der Geiftlichkeit des hohen Stiffts zu Breßlau. Auff heute dato, haben aus Befehl deß Durchleuchtigften Großmaächtigften Furfthen und Herren Herren Uladislauen zu Hungarn und Boehmen Koenigs etc. Hertzogen in Schlefien etc.

Unfers allerliebsten Bruders und Gnaedigften Herrn; **Wir Sigmund von Gottes Gnaden Ko'nig Cafimirs zu Polen Sohn und Cafimir von denfelben Gottes Gnaden Hertzog in Schlefien zu Troppau Glogau Teschen etc. Hauptmann in Ober= und Nieder=Schlefien und Albrecht von Colowrat Herr zum Liebenstein deß Ko'nigreichs Boheim Oberster=Cantzler als vollmaechtge Ko'nigl. Majestaet Commissarien einen endlichen und gruendlichen Entscheid zwischen denen Erleuchten Hochgebornen Furfthen dem Wuerdigen Hocheachten Capitel des gantzen hohen Stiffts St. Johannis zu Breßlau den Wohl=Gebornen Herren Edlen Gftrengen Ritterfchafften Landen Staedten und allen Einwohnern der gemeinen Schlefien Geiftlichen und Weltlichen Standes mit Ihrer Bewilligung gemacht [...]**

hejtmán ve Slezsku Zikmund Jagellonský a nejvyšší kancléř Českého království Albrecht z Kolovrat vyhláší rozhodnutí mezi kapitulou sv. Jana ve Vratislavi a stavy ve Slezsku

Za prvé: volba biskupa – pouze osoba z České koruny

Za druhé: beneficia, která uděluje biskup či kapitula, mají být opět udělena pouze obyvatelům Koruny a Slezska

Za třetí: Do záležitostí církve se nemá vměšovat ani kníže, ani žádná světská osoba, zlořády má napravovat pouze církve sama podle zvyklostí biskupství.

Za čtvrté: Ustanovení ve věci desátků – mají být bez odmluvy odváděny duchovním, v případě odporu má pořádek sjednat světská vrchnost

Za páté, oproti stávajícím zvyklostem nemají být zřizovány nové krčmy ... Týká se pomoci v rámci země a ochrany kapitulních poddaných.

Stálost právního řádu (9) Zum neundten foll niemand den andern mit einerley Vidimus, Instrumenten oder Regiftern ohne gute redliche Beweifung mahnen anders dann es nach Gewonheit und Gerechtigkeit der gemeinen Schlefifchen Landen gehalten wird und der folches auch geru'glich in Befitzung und Gebrauch in friedlichen Jahren gehabt [...]

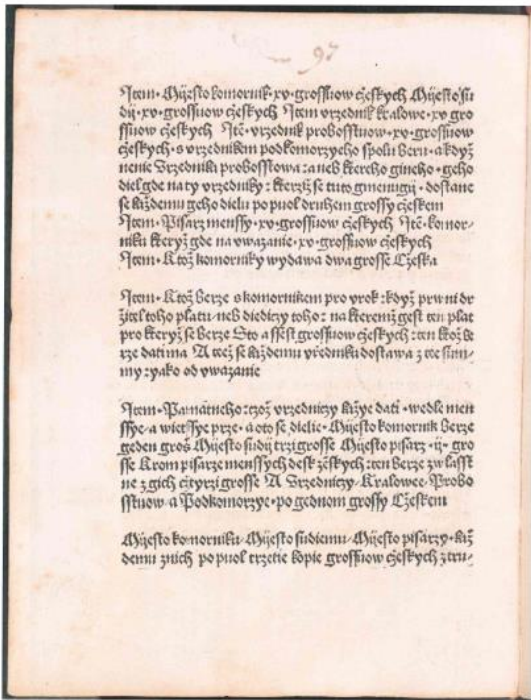
Pozůstalost farářů zesnulých bez testamentu ...

⁵ Podle Lucae, 272 sq.

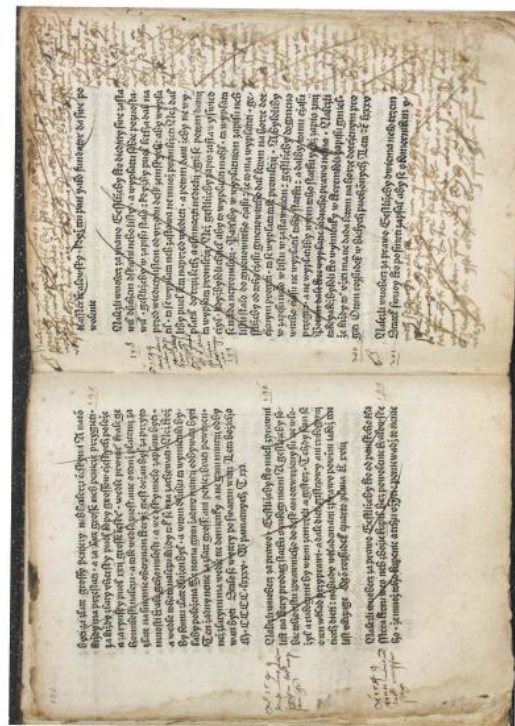
⁶ Ovšem pouze z luteránského pohledu.

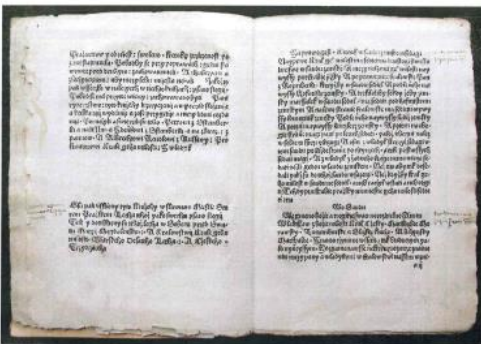
Obsahy a formy české státnosti I

8. VZZ - Ex. 4 - fol. F. 8r: Totéž fol. bez přípisů.

9. VZZ - Ex. 1 - fol. H. 4v-H. 5r: Rozšířené přípisky na fol. H. 5r - starší nad textem, na pravé straně a pod textem mřetčovády a nahrazení třemi přípisky na levé straně textu, odkazujícími na rok 1549. Číslo po stranách uvádějí čísla čtáknú podle Palackého edice. Za zmlínku stojí grafem vztýčeného ukazáčku (= Nota bene) vlevo dole na fol. H. 5r.

Vladislavské zřízení zemské (Tisk vydaný v Praze 1500; Knihovna Národního muzea, sign. 25 D 6, s. 4-5): Závěrečná část úvodní stati a ustanovení o zemském soudu.

Vladislavské zřízení zemské (Tisk vydaný v Praze 1500; Knihovna Národního muzea, sign. 25 D 6, s. 286-287): Ustanovení o loupežnictví a násilných trestných činech, se soudobým komentářem v marginálních rukopisných poznámkách.

Zemské zřízení Českého království z roku 1530 (Tisk vydaný v Praze 1530; Strahovská knihovna, sign. CI III 74, titulní strana): Vyobrazení zemského soudu.

